

LİBYA'DAKİ GÜNCEL GELİŞMELER-2

Ateşkes kararı ile birlikte iki taraf, ülkede 2021 yılında parlamento ve devlet başkanlığı seçimlerinin gerçekleştirileceğini belirtmiş ve uluslararası topluma ülkeye uygulanan petrol ambargosunun kaldırılması çağrısında bulunmuştur.

Devrim TAŞKIRAN

Araştırma Görevlisi, İstanbul Arel Üniversitesi,
İİBF, Uluslararası İlişkiler (İngilizce) Bölümü.

Libya İçin Berlin Konferansı
<https://www.dw.com/tr/libya-i>

2011 yılının şubat ayında, Arap Baharı'nın etkisiyle mevcut iktidara karşı halk ayaklanmalarının başladığı ve bu halk ayaklanmalarının bir süre sonra İç Savaş'a dönüştüğü Libya'daki krizin çözümü için, 2020 yılının başlarında Berlin'de bir konferans düzenlenmiş ve bu konuda önemli bir adım atılmıştır. Berlin Konferansı'nda alınan kararlar her ne kadar ihlal edilmiş ve çatışmalar devam etmişse de ağustos ayında Libya'da Kriz'in tarafları olan Trablus merkezli Ulusal Mutabakat Hükümeti (UMH)'nin ve Tobruk merkezli Libya Ulusal Ordusu'nun peş peşe ateşkes kararı alması ülkede olumlu gelişmeleri beraberinde getirmiştir. Ateşkes kararı ile birlikte iki taraf, ülkede 2021 yılında parlamento ve devlet başkanlığı seçimlerinin gerçekleştirileceğini belirtmiş ve uluslararası topluma ülkeye uygulanan petrol ambargosunun kaldırılması çağrısında bulunmuştur.

Ülkede yaşanan bu olumlu gelişmenin ardından ateşkes kararının daha da güçlendirilmesi ve anlaşmazlıkların çözümü için Fas'ta bir görüşme gerçekleştirilmiş (Deutsche Welle, 2020a) ve bu görüşmelerde bazı görevlerin paylaşımı konusunda uzlaşma sağlanmıştır. Öte yandan Fas'taki görüşmelere paralel olarak İsviçre'nin Montrö kentinde de görüşmeler gerçekleştirilmiş ve bu görüşmelerde taraflar görüş ayrılıklarını bir kenara koyarak yakınlaşma eğilimine girdiklerini göstermişlerdir. Bunun yanı sıra Montrö'deki görüşmelerde taraflar, ülkede üzerinde uzlaşılacak bir anayasa çerçevesinde parlamento ve başkanlık seçimlerinin yenilenmesi için 18 aylık bir süreç belirlemişler ve bunun için bir temsil hükümetinin kurulmasını kararlaştırmışlardır (Deutsche Welle, 2020b).

BM Genel Sekreteri Libya Özel Temsilci Vekili Stephanie Turco Williams, yaptığı açıklamada tarafların imzalanan ateşkes anlaşmasını ülkede hemen yürürlüğe sokacaklarını ifade etmiştir.

BM Genel Sekreteri Libya Özel Temsilci Vekili Stephanie Turco Williams

Fas'ta ve İsviçre'de gerçekleşen bu görüşmelerin ardından ülkede barışın tesisi konusunda önemli bir adım atılmış ve Ekim ayında İsviçre'nin Cenevre kentinde UMH ve LUO temsilcileri tarafından daimi ateşkes anlaşması imzalanmıştır. Burada gerçekleşen görüşmelerde arabuluculuk rolü üstlenen BM Genel Sekreteri Libya Özel Temsilci Vekili Stephanie Turco Williams, yaptığı açıklamada tarafların imzalanan ateşkes anlaşmasını ülkede hemen yürürlüğe sokacaklarını ifade etmiştir. Öte yandan Williams, ülkedeki paralı askerlerin ve yabancı savaşçıların Libya'yı en fazla üç aylık süre içerisinde terk etmeleri gerektiğini, tartışmalı bölgelerde polis gücünün kurulması ve buralarda devriye görevi göreceğini, Ras Lanuf ve Es Sider'deki petrol tesislerinde yeniden üretime başlanacağını belirtmiştir. Bununla birlikte Williams, tarafların ülkede bölgeleri birbirine bağlayan hava ve kara güzergâhlarının açılması konusunda mutabakat sağladıklarını açıklamıştır ve böylece Libya'da uzun bir süreden beri ilk defa Trablus'tan Bingazi'ye sefer düzenlenmiştir (Sputnik Türkiye, 2020a). Öte yandan Cenevre'de kalıcı ateşkes anlaşmasının imzalanmasından kısa bir süre sonra, daha önce Ekim ayının sonuna kadar istifa

edeceğini açıklayan UMH Başbakanı Fayiz es-Serrac'ın taraflar arasında devam eden diyalog süreci tamamlanıncaya kadar istifa etmeyeceği açıklanmıştır. Serrac'ın bu kararı, BM Libya Destek Misyonu ve bazı müttefik ülkelerin görev devam etme çağrısı üzerine aldığı belirtilmiştir (Anadolu Ajansı, 2020).

Cenevre'de daimî ateşkes konusunda atılan adım her ne kadar olumlu bir adımmış gibi gözükse de, burada bazı soru işaretleri bulunmaktadır. Anlaşmanın imzalanmasının ardından Libya'daki önemli aktörlerden biri olan Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan anlaşmanın üst düzey bir anlaşma olmadığını; anlaşmada UMH ve LUO liderlerinin imzasının bulunmadığını bu sebeple bu anlaşmanın güvenilir olmadığını ifade etmiştir. **Bu konuda Dağlık Karabağ sürecini örnek gösteren Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, daha önce birçok kez ateşkes kararı alınmış olmasına rağmen Ermenistan'ın ateşkesi ihlal ettiğini ifade etmiş ve ateşkes kararının üst düzey bir statü kazanması gerektiğini belirtmiştir (Türkiye Cumhuriyet Cumhurbaşkanlığı, 2020).**

İrini Operasyonu
<https://www.aa.com.tr/>

Fayiz es-Serrac
Libya Başkanlık Konseyi Başkanı

General Halife Haftar

Öte yandan Türkiye tarafında Hafter'in Libya'daki varlığı ateşkes süreci için bir tehdit olarak görülmüştür. Libya'da daha önce birçok kez ateşkes kararı alınmışsa da bu kararların Hafter güçleri tarafından ihlal edildiği görülmüştür.

Görüldüğü üzere Hafter güçlerinin atmış olduğu adımlar ülkeyi büyük bir tehlikeye sürükleme potansiyeline sahiptir. Bu adımlara ek olarak Hafter'in daha önce göstermiş olduğu saldırgan tavırları yeniden benimsemesi ihtimali dikkatlice değerlendirilmelidir.

Bu sebeple ülkede ateşkesin sağlanabilmesi bir bakıma Hafter'in ülkede barışı tehdit etmeyeceği taahhüdüne bağlanmak zorundadır. Bu durumun ehemmiyeti aşağıda bahsedilecek olan Türk ticaret gemisine el konulması olayında daha net bir şekilde anlaşılacaktır.

Cenevre'de ateşkes konusunda atılmış olan bu adımların ardından Libya'da yeni krizlere sebebiyet verebilecek bazı gelişmeler yaşanmıştır. İlk olarak, 22 Kasım'da BM'nin Libya'ya uyguladığı silah ambargosunun uygulanması amacıyla oluşturulan İrini Operasyonu'nda (bu operasyonun başlatılmasında Libya'nın BM tarafından resmi olarak tanınmış hükümeti UMH'nin onayı alınmamıştır.) Görevli Alman askerleri Türk Roseline A gemisinde Libya'ya silah taşındığı şüphesiyle arama yapmıştır. Bir şüphe üzerine gerçekleşmesi, öte yandan Türk makamlarından izin alınmaması sebebiyle uluslararası hukukun ihlal edildiği bu olayda Alman askerleri gece boyunca gemide arama yapmış ancak silah bulamamış ve Türkiye'nin tepkisi sonucu gemiden ayrılmıştır (Reuters, 2020). Bu olay üzerine Avrupa Birliği ve İtalya büyükelçileri ile Almanya maslahatgüzarı Dışişleri Bakanlığı'na çağrılmış ve ilgili ülkelere ve Avrupa Birliği'ne protesto notası verilmiştir (Deutsche Welle, 2020c).

Bununla birlikte Kasım ayının ortasında BM girişimiyle Tunus'ta müzakere masasına oturan taraflar, devlet başkanlığı ve parlamento seçiminin 24 Aralık 2021 tarihinde yapılması konusunda anlaşmaya varmıştır. Bu karar üzerine İngiltere, Fransa, Almanya ve İtalya seçim kararını memnuniyetle karşıladıklarını ve bu durumun Libya'nın egemenliği ve kurumlarının demokratik meşruiyet açısından önemli bir adım olduğunu belirtmişlerdir. Aynı zamanda bu dört ülke, Libya'daki çatışmalara taraf olan grupları ve onlara destek veren ülkeleri başlatılan barış sürecine müdahale edilmemesi konusunda uyarılmış ve Berlin sürecinde alınan kararlara aykırı davranan herkese karşı önlem alınacağı konusunda hazır olduklarını ifade etmişlerdir. Her ne kadar bu dört ülke, tüm Libya'lı ve uluslararası aktörlerden BM'nin çabalarına zarar verecek davranışlardan kaçınmaları istemişse de (Deutsche Welle, 2020d) bir süre sonra süreci sekteye uğratabilecek başka bir gelişme yaşanmıştır.

Hafter öncülüğündeki LUO donanması, bu açıklamadan kısa bir süre sonra Libya açıklarında Misrata'ya gitmek üzere olan Jamaika bandıralı bir Türk gemisine el koymuştur. Olayın ardından açıklama yapan LUO Sözcüsü Ahmed el-Mismari, gemide ilaç bulunduğunu ve hiçbir silaha rastlanmadığını belirtmesine rağmen Türkiye'yi BM'nin tanıdığı UMH'ye silah ve savaşçı sevkiyatı yapmakla suçlamıştır.

Öte yandan Mismari, geminin yasak ilan edilen bölgeye girdiğini, bunun üzerine gemiye çağrı yaptıklarını ancak herhangi bir cevap gelmemesi üzerine ilaç yüklü gemiye el konulduğunu ifade etmiştir (Sputnik Türkiye, 2020b). Libya'da yaşanan gelişmeler üzerine Dışişleri Bakanlığı olayı kınamış ve geminin planlı seferine yeniden devam etmesini talep etmiş ve Türk çıkarlarının hedef alınması halinde bu durumun ağır sonuçlarının olacağı ve bu adımları atan unsurların meşru hedef telakki edileceğini belirtmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2020). Görüldüğü üzere Hafter güçlerinin atmış olduğu adımlar ülkeyi büyük bir tehlikeye sürüklemeye potansiyeline sahiptir. Bu adımlara ek olarak Hafter'in daha önce göstermiş olduğu saldırgan tavırları yeniden benimsemesi ihtimali dikkatlice değerlendirilmelidir. Aksi bir durum barış sürecini onarılamayacak bir şekilde olumsuz etkileyecektir.

Kaynakça

Ankara'dan AB, İtalya ve Almanya'ya protesto notası. (2020, 23 Kasım). Deutsche Welle. <https://p.dw.com/p/3ljFe>

BM: Libya'da taraflar kalıcı ateşkes anlaşması imzaladı, paralı askerlerle yabancı savaşçılar üç ay içinde gidecek. (2020, 23 Ekim). Sputnik Türkiye. <https://sptnkne.ws/Ed5h>

Fas'ta Libya görüşmeleri başladı. (2020, 7 Eylül). Deutsche Welle. <https://p.dw.com/p/3i6WR>

Germany angers Turkey with attempt to police Libya arms embargo. (2020, 23 Kasım). Reuters. <https://reuters.com/3am77eG>

Libya Başbakanı Serrac istifa kararından vazgeçti. (2020, 30 Ekim). Anadolu Ajansı. <https://bit.ly/3nwbQlc>

Libya'daki sürece müdahale edenlere yaptırım tehdidi. (2020, 23 Kasım). Deutsche Welle. <https://p.dw.com/p/3liTg>

Libya'daki taraflar önemli görevlerin paylaşımında uzlaştı. (2020, 11 Eylül). Deutsche Welle. <https://p.dw.com/p/3i7Uj>

Libya'da yapılan ateşkes anlaşması en üst düzeyde yapılan bir ateşkes değil. (2020, 23 Ekim). <https://bit.ly/2Wn7uCh>

Libya'nın Marsa Susa Açıklarında Durdurulan ve Keyfi Para Cezası Uygulanan Gemi Hk. (2020, 8 Aralık). Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. Açıklama No: 317. <https://bit.ly/38bMF0K>

Reuters: Libya'da Türk gemisine el koyuldu. (2020, 8 Aralık). Sputnik Türkiye. <https://sptnkne.ws/E975>